

ХРАПКІНА Валентина Валентинівна,
доктор економічних наук, професор,
Київський університет ринкових відносин,
Київ, Україна, valentina_31@i.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3431-4369>

МАЙСТРЕНКО Юлія Володимирівна,
кандидат економічних наук,
Київський університет ринкових відносин,
Київ, Україна, leluka@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1291-016X>

ФОРСАЙТ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ НА РІВНІ СІЛЬСЬКИХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Анотація. *Актуальність.* В умовах сьогодення актуальним вбачається перебалансування сприйняття економічної привабливості закладів культури на місцевому рівні та створення умов для залучення додаткових фінансових ресурсів. *Мета і методи.* Метою статті є обґрунтування напрямів розвитку фінансового забезпечення в управлінні закладами культури у контексті об'єднаних територіальних громад. Використано такі методи наукового дослідження: абстрактно-логічний, статистичний, розрахунково-конструктивний, економіко-математичний, балансовий, експертний. *Результати.* Охарактеризовано власні доходи місцевих бюджетів, які свідчать, що фінансова децентралізація дозволила бюджетам значно зрости, а територіям – отримати можливості розвитку. Запропоновано нові інформаційні продукти і технології в роботі закладів культури, які відкривають потенційні можливості для розвитку туристичної привабливості українського села. Наведений розрахунок оптимізації фінансових можливостей об'єднаних територіальних громад від використання незадіяних ресурсів, що передбачає можливість самозабезпечення та саморозвитку закладів культури на селі. *Висновки та обговорення.* Встановлено, що найефективніше вирішення зазначеної проблеми може бути здійснене тільки завдяки комплексним структурним перетворенням у практиці управління фінансовими ресурсами сфери культури. Наукова новизна одержаних результатів полягає у застосуванні системного підходу до обґрунтування пропозицій, спрямованих на виявлення незадіяних ресурсів, що забезпечить економічну стабільність закладів культури, а практичне значення – у розробці рекомендацій щодо фінансування, що дозволить підвищити ефективність їх функціонування. Подальші наукові розвідки здійснюватимуться у напрямі дослідження залучення додаткових джерел фінансування в сферу культури об'єднаних територіальних громад.

Ключові слова: об'єднані територіальні громади, фінансові ресурси, заклади культури сільської місцевості, фінансове забезпечення.

Храпкина Валентина Валентиновна, доктор экономических наук, профессор, Киевский университет рыночных отношений, Киев, Украина, valentina_31@i.ua; **Майстренко Юлия Владимировна**, кандидат экономических наук, Киевский университет рыночных отношений, Киев, Украина, leluka@ukr.net

Форсайт развития финансового обеспечения учреждений культуры на уровне сельских объединенных территориальных общин

Аннотация. *Актуальность.* В условиях настоящего времени актуальным представляется перезагрузка восприятий экономической привлекательности учреждений культуры на местном уровне и создания условий для привлечения дополнительных финансовых ресурсов. *Цель и методы.* Целью статьи является обоснование направлений развития финансового обеспечения в управлении учреждениями культуры в контексте объединенных территориальных общин. Используются такие методы научного исследования: абстрактно-логический, статистический, расчетно-конструктивный, экономико-математический, балансовый, экспертный. *Результаты.* Характеристика собственных доходов местных бюджетов свидетельствует, что финансовая децентрализация позволила местным бюджетам значительно возрасти, а территориям – получить возможности своего развития. Предложены новые информационные продукты и технологии в работе учреждений культуры, которые открывают потенциальные возможности для развития туристической привлекательности украинского села. Приведенный расчет оптимизации финансовых возможностей объединенных территориальных общин в результате использования незадействованных ресурсов предусматривает возможность самообеспечения и саморазвития учреждений культуры на селе. *Выводы и обсуждение.* Установлено, что эффективное решение указанной проблемы может быть осуществлено только благодаря комплексным структурным преобразованиям в практике управления финансовыми ресурсами сферы культуры. Научная новизна исследования заключается в применении системного подхода к обоснованию предложений, направленных на выявление незадействованных ресурсов, что обеспечит экономическую стабильность учреждений культуры, а практическое значение – в разработке рекомендаций по финансированию, что позволит повысить эффективность их функционирования. Дальнейшие научные исследования будут осуществляться в направлении исследования системы привлечения дополнительных источников финансирования в сферу культуры объединенных территориальных общин.

Ключевые слова: объединенные территориальные общины, финансовые ресурсы, учреждения культуры сельской местности, финансовое обеспечение.

Khrapkina Valentina, D.Sc. (Economics), Professor, Kiev University for Market Relations, Kiev, Ukraine, valentina_31@i.ua; **Maistrenko Yuliia**, PhD (Economics), Kiev University for Market Relations, Kiev, Ukraine, leluka@ukr.net

Foresight of development of financial support in culture institutions on the level of rural university territorial communities

Abstract. *Actuality.* In today's conditions, it is extremely important to change the perception of the economic attractiveness of cultural institutions at the local level and create conditions for engaging additional financial resources. *Purpose and met-*

hods. The purpose of the article is to substantiate the directions of development of financial support in the management of cultural institutions in the context of the united territorial communities. Scientific research methods have been used: abstract-logical, statistical, calculation-constructive, economic-mathematical, balance, expert. *Results.* Local budgets own revenues were characterized, which indicates that financial decentralization has allowed local budgets to increase significantly and territories – to have the opportunity of development. The new information products and technologies in the cultural institutions have suggested, that open potential possibilities for development of tourist attractiveness in the Ukrainian village. The calculation of optimization of financial possibilities of united territorial communities from the use of uninvolved resources, which envisages the possibility of self-sustainability and self-development of rural cultural institutions. *Conclusions and discussion.* It has been established that the most effective solution to this problem can be achieved only through complex structural transformations in the practice of managing financial resources of the sphere of culture. The scientific novelty of the research is the application of a systematic approach to the justification of proposals aimed at identifying unused resources, which will ensure the economic stability of cultural institutions, and practical importance in developing recommendations for funding, which will improve the efficiency of their functioning. Further scientific investigations will be carried out in the direction of studying the system of attracting additional sources of funding in the sphere of culture of the united territorial communities.

Keywords: united territorial communities, financial resources, rural culture institutions, financial support.

1. Актуальність проблеми **Actuality of problem**

Сьогодні Україна перебуває у стані системної модернізації різних сфер життя. Одним із пріоритетних напрямів є соціально-економічний розвиток сільських територій через створення об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ).

Реформування територіальних громад – складний, багатогранний і масштабний процес, тісно пов'язаний з ефективністю функціонування усіх систем і складових, що відбуваються в соціально-економічній сфері територіальної спільноти. Сталий соціально-економічний розвиток та повноцінне існування сільських територій безпосередньо залежить не лише від ефективності функціонування розміщених на них аграрних підприємств, а, насамперед, від розвитку культури сільської місцевості, що формує стиль життя сільського населення.

В умовах сьогодення заклади культури мають певні проблеми, пов'язані в основному з недостатнім фінансуванням та неефективним використанням бюджетних ресурсів, із неузгодженістю між офіційною культурною політикою і сучасними потребами споживачів. Оскільки саме фінанси є основою функціонування та економічного розвитку базо-

вих закладів культури, особливого значення в умовах децентралізації влади та створенні ОТГ набуває управління фінансовими ресурсами. Зазначене доводить необхідність проведення наукових досліджень та свідчить про актуальність поставленої проблеми.

Стан вивчення проблеми. Аналіз фінансових ресурсів та ефективності їх розподілу в соціально-культурній сфері ОТГ може здійснюватися з урахуванням теоретичних положень, розроблених у науковій літературі. Цій проблемі присвятили свої праці такі вчені-економісти: О. Булавка (2016), М. Гегенфюртнер (2015), Б. Карпінський (2015), М. Малік (2008), Н. Мацедонська (2017), В. Ніколенко (2016), Є. Стемпень (2014), Н. Татарин (2017), Д. Шуровьески (2007) та ін.

Невирішені питання. Незважаючи на значний доробок учених із зазначеної проблеми, потребують подальших досліджень питання щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами закладів культури на рівні ОТГ і самих закладів культури. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напряму дослідження в науковому і практичному аспектах.

2. Мета і методи дослідження **Purpose and research methods**

Метою статті є обґрунтування напрямів розвитку фінансового забезпечення і підвищення його спроможності в управлінні закладами культури у контексті об'єднаних територіальних громад.

Методологічною основою дослідження є діалектичний принцип пізнання і системний підхід до вивчення економічних явищ, фундаментальні положення економічної теорії та праці провідних учених-економістів із питань розвитку соціальної сфери.

Дослідження фінансового забезпечення закладів культури на рівні сільських об'єднаних територіальних громад здійснювалося із застосуванням таких методів: абстрактно-логічний – при узагальненні теоретичних основ щодо фінансування сільських закладів культури та формулювання висновків і пропозицій; статистичний – при визначенні міжбюджетних відносин ОТГ із державним бюджетом та основних тенденцій і закономірностей розвитку цього процесу; розрахунково-конструктивний, економіко-математичний, балансовий, експертний – при обґрунтуванні основних складових ефективної системи фінансування закладів культури у сільській місцевості.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні матеріали Міністерства економіки та Міністерства фінансів України, наукова і довідкова література, інформаційні ресурси всесвітньої мережі Інтернет, звітні матеріали, а також результати власних досліджень.

3. Результати дослідження Research results

Сучасні заклади культури у сільській місцевості є невід’ємною складовою соціально-культурного та мистецького розвитку населення. За роки незалежності українські села втратили значну частину соціальної інфраструктури, за допомогою якої формується культурно-освітній рівень і світогляд суспільства. З економічних позицій розвиток культури в селі впливає на працездатність робочої сили, темпи розвитку та ефективність суспільного виробництва, створює передумови для запобігання міжрегіональної міграції населення.

В сучасних умовах, коли процес створення ОТГ ще триває, основним джерелом надходження фінансів до базових закладів культури чинне законодавство визначає державний та місцевий бюджети через механізм кошторисного фінансування. Тобто, заклади не мають реальних можливостей самостійно заробляти гроші і утримуються за рахунок різних фінансових джерел (рис. 1).

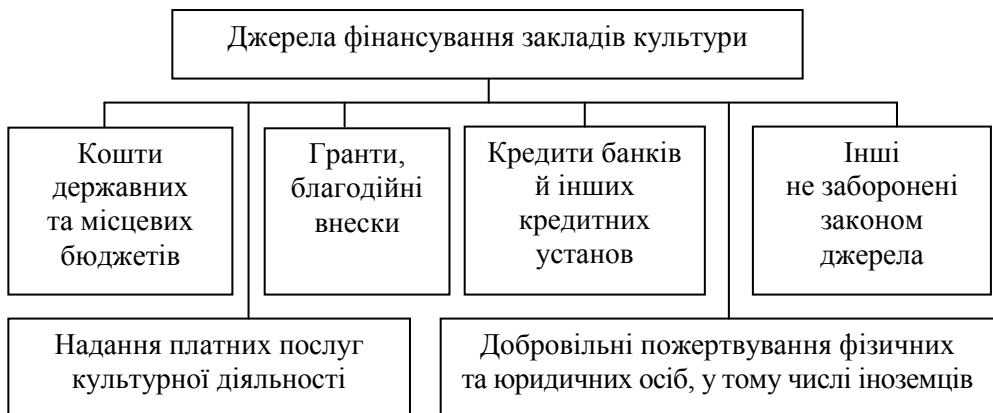

Рис. 1. Джерела фінансування закладів культури села
Джерело: складено автором на основі (Про культуру..., 2018)

Fig. 1 Additional sources for funding village culture institutions
Source: compiled by author based on (On Culture..., 2018)

Формування місцевих бюджетів залежить в основному від ефективності виробничої діяльності тих підприємств, які розташовані на території кожної місцевої ради (Ляшенко, 2010). Проте в більшості місцевих бюджетах не має достатніх фінансових ресурсів для ефективного управління закладами культури, унаслідок вистачає коштів лише на виплату заробітної плати як захищеної статті бюджетного фінансування та оплату комунальних послуг (Безгін, 2005, с. 44; Slintak & Tuckova, 2016).

Найпоширенішим джерелом поповнення ресурсів у закладах культури є платні послуги. Така можливість надана Постановою Кабінету

Міністрів «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами культури і мистецтв». Серед платних послуг визначено такі: проведення вистав, театральних та музичних постанов, концертів, демонстрація відео- і кінофільмів, виступ артистичних груп; організація діяльності любительських об'єднань та клубів за інтересами; навчання на курсах, у гуртках; надання в оренду приміщень закладів культури, коли це не перешкоджає діяльності у сфері культури; ремонт і налагодження музичних інструментів, звуко-, світло- та відеоапаратури; надання послуг з оформлення електронних реєстраційних документів користувачів бібліотеки; прокат музичних інструментів, культурно-спортивного і туристичного інвентарю, сценічних костюмів, театального реквізиту; фотокопіювання, ксерокопіювання, виготовлення фонограм, копій звукозапису, надання послуг студій звукозапису та інше (Про затвердження Державного стандарту..., 2011).

Результати дослідження свідчать про те, що найгострішими проблемами розвитку закладів культури сільської місцевості в Україні є:

- низький рівень матеріально-технічної бази (із загального числа закладів культури у сільській місцевості потребують капітального ремонту 82,3 %, є аварійними 6,9 %) (Кармазіна, 2015);

- недостатність бюджетних коштів для ефективного функціонування і розвитку відповідних об'єктів та відсутність дійових стимулів залучення коштів з інших джерел;

- недостатній рівень кадрового забезпечення, низька кваліфікація працівників та незадовільні умови праці в галузі;

- низька якість послуг, що надаються населенню цими об'єктами.

Умови сьогодення вимагають створення єдиної системи цінностей для збереження традицій українського народу, створення умов для рівної доступності культурних благ, розвитку і реалізації культурного та духовного потенціалу кожної особистості з одночасною модернізацією культурного різноманіття регіонів України. Мова йде про формування такої інноваційної моделі розвитку, яка б створила умови для якісного забезпечення населення послугами у сфері культури.

Одним із завдань сфери культури відповідно до державної політики проголошується створення ОТГ, що дає змогу змінити повноваження, структуру фінансових ресурсів і систему контролю. Централізована держава не здатна швидко реагувати на нові культурні потреби суспільства, відповідно, при такій системі управління перелом негативних тенденцій минулих парадигм діяльності та подальший розвиток індустрії дозволля неможливий. Отже, основною метою ОТГ у сфері культури є комплексна трансформація організаційно-управлінської системи закладів культури у сільській місцевості, у тому числі упровадження нових видів діяльності відповідно до особливостей населеного пункту, інтересів та потреб жителів конкретної громади.

Сьогодні ОТГ після свого створення формують місцевий бюджет і розпоряджаються фінансовими ресурсами самостійно. ОТГ мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом (до цього прямі відносини мали лише області, райони, міста обласного значення), тобто, Законом «Про Державний бюджет України» затверджуються обсяги міжбюджетних трансфертів – субвенцій та дотацій, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів (статті 97, 99, 100, 102, освітня та медична субвенції – 103⁻² та 103⁻⁴, 105 і 108 Кодексу). Також об'єднана громада на власні повноваження одержує податок на доходи фізичних осіб у розмірі 60 % (раніше цей податок зараховувався до районного бюджету). Перелік доходних джерел бюджетів ОТГ визначено статтями 64 (загальний фонд), 69⁻¹ (спеціальний фонд) та 71 (бюджет розвитку) Кодексу (Бюджетний Кодекс України, 2018).

За 2017 р. власні доходи місцевих бюджетів 366 ОТГ зросли на 87 % та становили 9,3 млрд грн (+4,3 млрд грн). Із розрахунку на одного мешканця ОТГ, середній показник надходжень власних доходів збільшився на 1390,9 грн та становив 2989,2 грн. Загалом, з урахуванням міжбюджетних трансфертів із державного бюджету, доходи місцевих бюджетів 366 ОТГ становили 28,8 млрд грн. За даними звітності у 2018 р. на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом перейшли 665 об'єднаних громад (Казюк, 2018). Статистика свідчить, що фінансова децентралізація, попри шквал критики і популізму, дозволила місцевим бюджетам значно зрости, а територіям – отримати можливості свого розвитку.

Забезпечення ефективності управління фінансовими ресурсами у сфері культури суттєво ускладнене, адже у нормативно-правових актах, концепціях, програмах щодо ОТГ питання культури згадані в загальному контексті. Так, за рахунок бюджетів ОТГ фінансуються делеговані державою видатки на утримання закладів бюджетної сфери – освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, соціального захисту та соціального забезпечення (статті 71, 89 та 91 Кодексу). На відміну від освіти і медицини, які отримують державну субвенцію, сфера культури фінансується з місцевих бюджетів. Утримувати таку мережу за кошти, що перебуватимуть у розпорядженні місцевих громад, складно. Це може призвести до чіткої тенденції скорочення мережі закладів культури сільської місцевості.

Досліджуючи роль закладів культури сільської місцевості, доцільно зазначити, що на ці установи покладається виконання широкого кола функцій. Ця інституція має розглядатися не тільки як економічний, а й як важливий соціальний об'єкт. Зрозуміло, що в сучасних умовах, коли механізм фінансового забезпечення цих культурних інституцій характеризується низькою ефективністю, існує необхідність у поступовому

розширенні джерел фінансування. Маємо на увазі, що на базі сільського клубу та бібліотеки можливе створення єдиного культурно-дозвілєвого центру, спектр діяльності якого має бути спрямований на задоволення культурних потреб усіх верств населення. Творчі фахівці цього центру повинні активізувати й інтегрувати місцеву громаду і найголовніше – розкрити приховані й невикористані можливості культурного потенціалу села, зокрема: директор закладу нового типу повинен виступати в ролі не тільки керівника, але і підприємця, здатного поставити виробництво культурних благ на комерційну основу, забезпечуючи самофінансування центру; функції менеджера вільного часу полягають в організації зайнятості селян за певними інтересами; менеджер народних ремесел організовує на селі роботу художніх промислів (гончарство, кераміка, ковальство, ткацтво, обробка шкіри, гутництво, килимарство, деревообробка, бондарство, різьблення, обробка металів, каменю); аніматор проводить концерти, вистави, вечори розваг; соціальний педагог і спортивний тренер здійснюють виховну роботу, особливо з дітьми та підлітками; науковий співробітник (бібліотекар-консультант), окрім бібліотечної справи, організовує наукові заходи, надає інформаційно-консультативну допомогу.

Впровадження нових інформаційних продуктів і технології в роботі закладів культури відкриває потенційні можливості для розвитку туристичної привабливості українського села, що є одним із перспективних напрямів його відродження й розвитку. Розвиток сільського туризму дозволить поліпшити соціально-економічну ситуацію кожного регіону шляхом створення нових робочих місць.

Досліджуючи фінансове забезпечення у сфері культури ОТГ, важливо враховувати незадіяні ресурси закладів культури сільської місцевості. Саме вони забезпечуватимуть значний соціально-економічний ефект, який проявлятиметься у розкритті культурного потенціалу сільського населення, можливості самоокупності закладів культури сільської місцевості, створенні нових робочих місць і підвищенні якості життя сільського населення (табл. 1).

Наведений розрахунок оптимізації фінансових можливостей ОТГ від використання незадіяних на момент дослідження ресурсів повинен базуватися на прогнозованих розрахунках доцільності їх використання на визначений період часу. Методологія розрахунку такого економічного ефекту передбачає можливість самозабезпечення та саморозвитку закладів культури на селі. Такий підхід до активізації використання додаткових фінансових ресурсів, з одного боку, сприятиме формуванню інвестиційної бази для диверсифікації економічної діяльності на місцевому рівні, з іншого, – спонукатиме членів ОТГ до впровадження інноваційної діяльності та контролю за використанням отриманих коштів.

Табл. 1. Ефективність модернізації сільських закладів культури
(на прикладі села В'язове Сумської області), 2016 р.

Tab. 1. Efficiency of modernization of rural cultural institutions
(for example, Vyazau village, Sumy region), 2016 yr.

Показники	До впровадження	Після впровадження
Організаційна форма	Клуб, бібліотека	Культурно-дозвіллевий центр
Спектр діяльності	Традиційний	Розширений і оновлений
Кадровий склад	Завідуючий – 1 Художній керівник – 0,5 Бібліотекар – 1 Технічний працівник – 0,5	Директор – 1 Менеджер вільного часу – 1 Менеджер ремесел – 1 Аніматор – 0,5 Соціальний педагог – 0,25 Спортивний тренер – 0,25 Бібліотекар-консультант – 1 Технічний працівник – 1
Капіталовкладення на оновлення бази, тис. грн	×	920,9
Річні операційні витрати – всього, тис. грн, у т. ч. на оплату праці:	88,5	300,0
- працівників закладу;	79,6	210,0
- сільських майстрів	×	50,0
Грошові надходження – всього, тис. грн., у т. ч. за рахунок:	88,9	430,0
- державного бюджету	88,5	88,5
- місцевого бюджету	0,4	6,5
- реалізації культблаг	×	285,0
- додаткових надходжень	×	50,0
Ефект:		
- економічний, тис. грн	×	130,0
- соціальний	×	Підвищенні якості життя та ін.

Джерело: розроблено на основі (Лелюк, 2017)
Source: developed on the basis of (Lelyuk, 2017)

4. Висновки та обговорення результатів Conclusions and discussion of results

Результати проведеного дослідження дозволяють дійти висновку, що ОТГ дають нові можливості для перспективного розвитку сільських територій. Сьогодні кількість ОТГ постійно зростає, що є свідченням ефективної діяльності та підвищення рівня їх доходів. Проте нові виклики сьогодення свідчать про необхідність структурних перетворень у практиці управління фінансовими ресурсами в сфері культури. ОТГ мають управляти сферою культури на основі таких принципів:

1) забезпечити державну підтримку розвитку сфери культури за рахунок вдосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин, шляхом поліпшення механізму надання субвенцій;

2) максимально залучити недержавні кошти (гранти зарубіжних донорів, міжнародні програми фінансування, державно-приватне партнерство) на утримання й розвиток закладів культури села;

3) частково комерціалізувати діяльність закладів культури, яка має здійснюватися лише за умови, що впровадження платних видів послуг не завдасть шкоди суспільству;

4) забезпечити вплив місцевого населення на прийняття рішень у сфері планування, управління та контролю фінансових ресурсів ОТГ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у застосуванні системного підходу до обґрунтування пропозицій з удосконалення фінансування закладів культури сільської місцевості в умовах ОТГ, що дозволяє виявити незадіяні ресурси та забезпечити економічну стабільність функціонування установ культури.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці фактичних рекомендацій щодо фінансового забезпечення закладів культури сільської місцевості та його розвитку в умовах ОТГ, що забезпечить самооплатність цих установ, створення нових робочих місць, підвищення іміджу сільських територій та розвиток туристичної привабливості.

Подальші наукові розвідки здійснюватимуться у напрямку дослідження системи управління фінансовими ресурсами ОТГ та залучення додаткових джерел фінансування у сфері культури.

Література

- Безгін І. Д. Мистецтво і ринок: нариси. Київ : Компас, 2005. 544 с.
- Булавка О. Г. Теоретико-методичні та організаційні основи розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 104–110.
- Бюджетний кодекс України: від 01.01.2018 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/2456-17> (дата звернення : 20.01.2018).
- Гегенфюртнер М. У вас так много инициатив при такой плохой инфраструктуре. URL: <https://reinvent.platfor.ma/mark-gegenfyrtner/> (дата звернення : 10.01.2018).
- Про культуру : Закон України від 13.10.2017 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (дата звернення : 08.01.2018).
- Казюк Я. Об'єднані територіальні громади. URL: <http://ukrinform.ua/rubricregions/2381199-za-rik-dohodi> (дата звернення : 19.01.2018).
- Кармазіна О. О. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2015 році. Київ : Державна служба статистики, 2016. 94 с.
- Карпінський Б. А., Герасименко О. В. Збалансованість фінансової системи території як один з чинників сталого розвитку. *Фінанси України*. 2015. № 12. С. 80–88.

- Лелюк Ю. В. Кадрове забезпечення закладів культури у сільській місцевості : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Київ : МАУП, 2017. 233 с.
- Ляшенко О. А. Розвиток соціальної інфраструктури та підвищення якості життя на сільських територіях : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Дніпропетровськ : ДДАУ, 2010. 23 с.
- Малік М. Й. Про державне регулювання розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2008. № 2. С. 156–158.
- Мацедонська Н. В., Клівіденко Л. М. Децентралізація в Україні та основні шляхи її відродження в сучасних умовах. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8. С. 613–618.
- Місцеві бюджети як чинник стабільності розвитку регіонів. Ніколенко В. Ю. та ін. Київ, 2016. 41 с.
- Про затвердження Державного стандарту надання платних послуг, які можуть надаватися державними і комунальними закладами культури: Постанова Кабінету міністрів України від 12.12.2011 № 1271. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/BF> (дата звернення : 02.01.2018).
- Стемпень Є. За децентралізацію потрібно поборотися. URL: <http://decentralization.604> (дата звернення : 20.01.2018).
- Татарін Н. Б., Войтович В. В. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 11. С. 159–162.
- Шуровьески Д. Мудрость толпы. Пер. з англ. Москва : Вільямс, 2007. 304 с.
- Slintak K., Tuckova Z. Citizen corporation as a form of social enterprise. *Economic Annals-XXI*. 2016. № 162 (11–12). P. 62–67. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V162-13>

Стаття надійшла до редакції 19.02.2018

References

- Bezgin, I. D. (2005). *Mystetstvo i ryнок: narysy [Art and market: Essays]*. Kyiv: Kompas (in Ukr.).
- Bulavka, O. H. (2016). Teoretyko-metodychni ta orhanizatsiyni osnovy rozvytku silskykh terytoriy [Theoretical, methodological and organizational foundations of development of rural territories]. *Ekonomika APK [Economy of agroindustrial complex]*, 6, 104-110 (in Ukr.).
- Biudzhethnyj kodeks Ukrainy: vid 01.01.2018 r. [Budget Code of Ukraine: from 01.01.2018]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/l2456-17> (in Ukr.).
- Hehenfyurtner, M. (2018). *U vas tak mnogo iniciativ pri takoy plohoj infrastrukturi [You have so many initiatives with such a bad infrastructure]*. Retrieved from <https://reinvent.platfor.ma/mark-gegenfyurtner/> (in Rus.).
- Verkhovna Rada of Ukraine (2017, October 13). *Zakon Ukrainy «Pro kulturu» [A law of Ukraine is “About culture”]*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (in Ukr.).
- Kazyuk, Y. (2018). *Obiednani terytorialni hromady [United Territorial Communities]*. Retrieved from <http://ukrinform.ua/rub-ricregions/2381199-zarik-dohodi> (in Ukr.).

- Karmazina, O. O. (2016). Zaklady kultury, mystetstva, fizkultury ta sportu Ukrainy u 2015 rotsi [The institute of culture, arts, physical culture and sports of Ukraine in 2015]. *Statystychnyy byuleten [Statistical bulletin]*. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky (in Ukr).
- Karpinskyy, B. A., & Herasymenko, O. V. (2015). Zbalansovanist finansovoyi systemy terytoriyi yak odyin z chynnykiv staloho rozvytku [Balance of the financial system of the territory as one of the factors of sustainable development]. *Finansy Ukrainy [Finance of Ukraine]*, 12, 80-88 (in Ukr).
- Lelyuk, Y. V. (2017). Kadrove zabezpechennya zakladiv kultury u silskiy mistsevosti [Personnel provision of cultural institutions in rural areas]. *Kandydatska dysertatsiya [Candidate's dissertation]*. Kyiv: MAUP (in Ukr).
- Lyashenko, O. A. (2010). Rozvytok sotsialnoyi infrastruktury ta pidvyschennya yakosti zhyttya na silskykh terytoriyakh [Development of social infrastructure and improving quality of life in rural territories]. *Avtoreferat kandydat-skoyi dysertatsiyi [Abstract of the candidate's dissertation]*. Dnipropetrovsk: DDAU (in Ukr.).
- Malik, M. Y. (2008). Pro derzhavne rehulyuvannya rozvytku silskykh terytoriy [About state regulation of development of rural territories]. *Ekonomika APK [Economy of agroindustrial complex]*, 2, 156-158 (in Ukr.).
- Matsedonska, N. V., & Klividenko, L. M. (2017). Detsentralizatsiya v Ukraini ta osnovni shlyakhy yiyi vidrodzhennya v suchasnykh umovakh [Decentralization in Ukraine and main ways of its revival in modern conditions]. *Ekonomika i suspilstvo [Economics and Society]*, 8, 613-618 (in Ukr).
- Nikolenko, V. Y., Sveshnikov, S. M., Yurchenko, V. V., & Kryzhanovskyy V. I. (2016). Mistsevi byudzhety yak chynnyk stabilnosti rozvytku rehioniv [Local budgets as a factor in the stability of regional development]. Kyiv (in Ukr.).
- Cabinet of Ministers of Ukraine (2011, December 12). *Postanova pro zatverdzhennya Derzhavnoho standartu nadannya platnykh posluh, yaki mozhut nadavatysya derzhavnymy i komunalnymy zakladamy kultury [Resolution on approval of the State Standard for the provision of paid services that can be provided by state and communal institutions of culture]*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/BF> (in Ukr.).
- Shurovsky, D. (2007). *Mudrost tolypy [Wisdom of the crowd]*. (Trans. in Eng.). Moscow: Williams (in Rus).
- Slintak, K., & Tuckova, Z. (2016). Citizen corporation as a form of social enterprise. *Economic Annals-XXI*, 162 (11-12), 62-67. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V162-13>
- Stempen, E. (2018). *Za detsentralizatsiyu potribno poborotytsya [Decentralization needs to be overcome]*. Retrieved from <http://decentralization.604> (in Ukr.).
- Tatarin, N. B., & Voytovych, V. V. (2017). Mistsevi byudzhety yak finansova baza mistsevoho samovryaduvannya [Local budgets as a financial base of local self-government]. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu [Scientific herald of Uzhgorod National University]*, 11, 159-162 (in Ukr.).

Received 19.02.2018